

(ISSN: 2602-4047)

Demir, T. (2023). The function of other commitment and foundation culture in intercultural interaction in collective conscious education, *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 8(24), 2967-2999.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.1808>

Article Type (Makale Türü): Research Article

THE FUNCTION OF OTHER COMMITMENT AND FOUNDATION CULTURE IN INTERCULTURAL INTERACTION IN COLLECTIVE CONSCIOUS EDUCATION

Tarık DEMİR

Assoc. Prof., Gazi University, Ankara, Turkey, tarikdemir@gazi.edu.tr

ORCID: 0000-0002-4173-1948

Received: 19.08.2023

Accepted: 15.11.2023

Published: 04.12.2023

ABSTRACT

Collective consciousness, defined as all the beliefs and emotions that form the rituals, traditions and customs in a society, shapes the society and is affected by the components of that society. Nowadays, thanks to socio-political/economic/cultural developments, intercultural interaction has increased and thus the contact and interaction area of societies has expanded. In this interaction, behavioral models that have become traditional have paved the way for institutionalization in societies with historical depths. These contacts have increased the interaction of languages and cultures today and increased the interest in learning languages and cultures taken together. One of the structures where institutionalization is intensely seen in Turkish social life is foundations. Foundations and institutions established for similar purposes are organizations of great importance in which social memory is preserved. Foundations, the manifestation of this consciousness and division of labor in Turkish society, are institutions that undertake duties that are necessary for social existence today, as in history. These structures, which increase interaction between layers within society and strengthen social consciousness, carry the collective consciousness beyond the ages. The activities of these foundations, which have an important place and function in social life, are an important example of altruism carried out by the state and the people. Altruism, which is translated into Turkish as *isâr*, is altruism in Latin languages; Foundations, on the other hand, are non-governmental organizations that carry out altruistic activities. It is known that this behavioral model, which is called altruism or *isâr* in the East and is based on the individual making sacrifices for others, has continued its existence individually and socially among the Turkish people for a long time. The activities of the foundations, which exist as a reflection of the Turkish collective consciousness, enable the intergenerational transfer of altruism by making language an important tool in the cultural dimension; In addition, it is considered to have both national and universal importance in terms of its survival as the areas and places where this culture is produced and transmitted. Today, as in history, these institutions continue to take their place as a cultural heritage living in social life as a manifestation of the Turkish collective consciousness and continue their course from the local to the universe with their altruistic activities. These activities can be directly or indirectly evaluated within the scope of cultural diplomacy activities and associated with the concept of soft power. The understanding of foundation and cooperation, which has always existed in Turkish social life, was discussed as a product of Turkish collective consciousness within the scope of the study and was explained together with the concept of altruism and discussed within the framework of the concept of altruism.

Keywords: Altruism, collective consciousness, language, culture, foundation.

INTRODUCTION

There is a cyclical and intense relationship between the formation of collective consciousness in society and the collective consciousness carrying the legacy of the society and culturing and shaping the society in this way. This relationship continues its existence thanks to education, which begins with birth and ends with death. At this point, education within the framework of traditional foundation culture also serves the function of gaining memory and self-identity. Foundations, which have existed for centuries as a reflection of the collective memory in Turkish society, are organizations with such functions and are educational institutions in this respect. The basis of these organizations is altruism. The most well-known cultures and organizations, such as Yârenlik and Ahilik, have met an important need as the embodied and developed structures of this collective consciousness and have taken an important place in social life. When organizations such as Yârenlik and Ahilik are examined on a micro scale, they ensure their existence and development through altruism rituals and create the cycle by sharing this development with the society. As one of the institutionalized structures of collective consciousness, the houses of the friends undertake the function of a kind of foundation. Arslan (2010, p. 74) draws attention to this situation by stating that the Yâren tradition has its own characteristics with its rules of participation and performance, and that this tradition has various functions from the education of individuals to the formation of common memory. According to him, globalization affects this cultural element and causes its rapid transformation. Such cultural heritages need to be protected, maintained and disseminated through scientific initiatives both nationally and internationally. These social institutions, which Arslan emphasizes through Yâren, are just one of the institutionalized examples of altruism in the foundation culture, which has evolved from the collective self to the social division of labor in Turkish social life. In this respect, foundations also function as informal educational institutions.

According to Durkheim (2006, p. 189), morality and social life have two foundations: collective consciousness and social division of labor. While Durkheim (2006, p. 267) attributes collective consciousness, which he defines as the determining phenomenon in social life, to traditional societies, he uses the concept of social division of labor as its substitute in modern societies. The institutionalized existence of the foundation culture, which has been going on for centuries, is also important in terms of reflecting the social consciousness, feeling and way of thinking.

According to Durkheim, collective consciousness is "all the beliefs and emotions that live on average among the members of a society", in other words, "the spiritual type of the society", and this consciousness "forms a certain system with a life of its own". Although it arises in individuals, collective consciousness is something different from individual consciousnesses. Collective consciousness pervades the entire society; it is not represented by a certain social organ such as the state or religion, it has a relative continuity as it is transferred from generation to generation and has the same effect throughout society (Özyurt, 2007, p. 101).

According to Durkheim's (1995a) "functionalist approach", society is more than the sum of individuals and is a holistic system. When the international community is examined from this perspective, the world is a whole. The

interconnection and dependence of this whole in accordance with the functionalist approach has reached a serious level today. That is why, in the globalizing world, aid and support have moved and had to move beyond national borders. According to studies on sociology, the individual's tendency to help the in-group, that is, the people with whom the individual identifies, is greater, while the tendency to help the out-group is less (Emirbayer 2003, p. 95). When the concepts of internal and external are considered at the national and international level, Turkey's aid to other countries and nations can be considered as external group aid. The external group aid in question is at a level that will force us to question the acceptances and laws of sociology and folklore. Here, historical and geographical partnerships may be an important factor that triggers aid, but it is also thought that it is shaped by the transmission of altruism as an intangible cultural heritage in family education and social acculturation processes. It seems possible to evaluate these activities, which manifest as a reflection of Turkey's collective consciousness, as the result of a culture of altruism that still continues according to foundations and similar non-governmental organizations.

Foundations, which have an important place in social life today, as in the historical process, continue to develop their existence and collective consciousness by creating their own traditions and rituals and ensuring their continuity. While defining soft power, Kalin (2011, p. 5) draws attention to the embodied outputs of the education system, human quality, historical accumulation and more that constitute soft power. Foundations, which are examples of altruism and the culture of cooperation, can be considered as the concrete output of the components in Kalin's definition. Because altruism, which is an outcome of Turkish sociocultural life, has gained a cyclical continuity from the culture of Sufism to literature, architecture, economy, art, lifestyle and many other fields, thanks to the creation of the collective self and consciousness, culturing of individuals and the collectivization of this culture by the individual. This is a good example of the individual-society, society-individual cycle of lifelong education. At this point, it can be said that foundations have an important place; these organizations are a concrete manifestation of collectivity in that they are places where individuals and society gather to meet the needs of individuals and society, regardless of benefit or interest. These places are cultural assets and places that have a heritage nature, where the collective self and consciousness are both formed and transferred. As Oğuz (2021, p. 6) states, the idea of preserving culture within a certain purpose and system in the public and scientific sphere is a reflection of the emergence of experimental science and the emergence of social and human sciences such as archaeology, history, anthropology, folklore and sociology to illuminate the past of humanity. In parallel with its emergence, the concepts of "cultural property" or "cultural heritage" were adopted and became widespread. From this perspective, foundation tradition and the activities of foundations can be described as a cultural asset and their activities as a cultural heritage. In addition, these institutions are important in terms of protecting, sustaining and developing Turkish culture and collective consciousness. The importance of the activities of the institutions subject to the study will be better understood when examined within the scope of the following statements emphasized in the "Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage" (2003, p. 1) and guiding UNESCO's relevant work.

- “To create conditions for the processes of globalization and social change to renew dialogue between communities”
- “To be aware of the existence of a universal will and a common concern for the protection of the intangible cultural heritage of humanity”
- “The production, preservation, maintenance and recreation of the intangible cultural heritage of communities, especially indigenous communities, groups and, in some cases, individuals”
- “Recognizing that they enrich cultural diversity and human creativity”.

According to the relevant agreement of this institution, which carries out studies focused on education, science and culture, intangible cultural heritage elements are constantly recreated and transferred from generation to generation. The concept of protection used in the Convention does not mean freezing or fixing intangible cultural heritage in its pure and primary forms. Preservation of intangible cultural heritage is associated with the transfer of knowledge, skills and meanings. For this reason, it is of great importance to raise awareness of the intangible cultural heritage elements within the scope of the Convention, to ensure their transfer, inventory and revitalization (Teke 2018, p. 19). In terms of the areas of activity emphasized by Teke, the activities of the foundations in the educational dimension include the development and transfer of the memory, consciousness and characteristics of the Turkish society. It should be noticed that it also undertakes missions in terms of providing

Throughout the historical process, local and national activities have begun to internationalize as a natural manifestation of developing technology, increasing communication and transportation opportunities, in other words, globalization. This situation has opened the door to intercultural interactions and increased the interaction of societies and states. In the 21st century, where the world has become increasingly smaller with the increase in transportation and technology opportunities and the tendency to resort to more democratic, transparent and unofficial methods in many issues concerning society has increased, state bodies have been left in the background, especially in open societies, and civil society and it have become increasingly important in cultural relations. It is seen that the structures belonging to the point when civil society and its structures began to come to the fore rather than the state organs mentioned by Aral, foundations gained more importance as structures that initiated and continued intercultural interaction. While the activities of these institutions can be seen as a reflection of collective consciousness and historical partnerships when interpreted backwards from today, when looked at from a future perspective, it can be said that they provide solid foundations for intercultural interaction at a national and even global intergenerational level. Nowadays world, which is globalizing and witnessing more international student mobility, the importance of this issue in terms of local and universal values is increasing.

In the study, altruism, as the way of feeling and behavior of the Turkish collective consciousness, is discussed from a national and universal perspective as a cultural value, folkloric and educational element in terms of the reflection of social consciousness. This feeling and behavior style, which is explained by altruism and altruism in

the national context and, at the next level, by altruism, is treated as altruism in the international literature. While this social and individual behavior model, expressed in different words, continues in individuals who are representatives of their culture as a reflection of the collective self, it is also the subject of inter-societal interaction in the globalizing world where access has become easier thanks to technological developments. So much so that altruism has become a field of activity that assumes important functions at this point. In addition, in 2015, within the framework of the 17-item Sustainable Development Goals, the United Nations Development Program (UNDP) called for universal action and took action to 'eliminate poverty, protect our planet and ensure that all people live in peace and prosperity' by 2030. It is obvious that this call corresponds to the altruism in Turkish society and the relevant institutions and organizations.

Altruism, whose universal counterpart is altruism; Effective Altruism is defined by Turkey (2022) as a philosophical approach and a social movement that tries to provide the highest benefit to the world, and the aim of the movement is to determine which problems in the world are prioritized, to develop the most effective solutions for priority problems and to ensure that individuals take responsibility for the solutions. It is defined as providing. Due to the nature of the concept and of course the action, which is called altruism, altruism, and even *İsâr* in its advanced form, it is essential that it be done without expecting any reward. However, it is inevitable that such actions will create public opinion in favor of the organizer. Nye (2004: 256), the father of the concept of soft power, states that a country's soft power; It states that it is associated with the attractiveness of that country's culture, political ideals and policies. At this point, it can be stated that, in response to effective altruism, altruism activities in Turkish culture are carried out through the direct contribution of the citizens of the Republic of Turkey and public institutions.

In the *Muqaddimah*, Ibn Khaldun discussed in detail the spiritual cultural values of societies as well as their material cultural values, and as a result, he concluded that the spiritual values of a society, that is, the values that form the mentality, are decisive in the strength and duration of its life (Topbaş 1999, p. 473). It should be specially studied today, when the need to strengthen collective consciousness on altruism and similar issues, which are among the values that shape the cultural life of the Turkish society, is emphasized. The Ahi Organization, which has adopted the doctrine that "one who sleeps full while his neighbor lies hungry is not one of us", puts alms (poor) stones in certain places with the understanding of love culture, what one hand gives to the other hand should not see, and makes the poor people smile during Ramadan with the *zimen* book application. Turkish people, who maintain the collective consciousness and the memory they create, represent their altruism all over the world with corporate organizations in order to offer solutions to local and universal problems. As a matter of fact, in Turkish culture, 'do good, throw it into the sea, if the fish doesn't know, Halik knows; The teachings and proverbs of 'don't let the other hand see what one hand gives' make us think that these concepts and their corresponding behaviors and actions are more than what is detected, but the visibility of this intangible cultural trait is weaker than its existence due to its nature. Because the figurative meaning dimensions established in the language and the phenomena processed in the language occur as a result of intense cultural processes. In this respect, it is important not only to ensure the continuity of these forms of behavior, but also to process them as

a language element and ensure the functionality of the relevant expressions in daily life. The place where this can be achieved is all courses, especially Turkish and Turkish language literature courses.

METHOD

Purpose And Importance of The Research

The aim of the research is to draw attention to the function of foundations, which have an important place in the formation of social memory, in raising awareness of altruism, and to understand the necessity of providing a positive approach to intercultural interaction through the concept of altruism in multilingual and multicultural societies and the world, and to emphasize that this should be included in education and training processes.

The learning of individuals and societies is carried out through language and culture. It is important for collective consciousness that altruism, both as a concept and as a form of behavior, takes place both within foundation cultures (as in charity houses) and in education-training processes, and that education-training components and processes are shaped with this awareness.

Model of the Research

Document review, which includes the analysis of materials "containing information about the phenomenon or cases targeted to be investigated", was chosen as the data collection method of the study (Yıldırım and Şimşek, 2016, p. 189). In the study, a descriptive scanning method based on document analysis, one of the qualitative research approaches frequently used in social sciences, was used. After the literature review was conducted, document reviews were also carried out adhering to the method. At this point, primary and secondary sources were scanned and analyzed.

Karacebey (2022, p. 421) distinguished primary and secondary documents in document analysis-based studies. While primary sources are main and binding texts such as agreements between states, secondary sources correspond to studies such as articles and books written on the relevant subject.

Data Collection Tools

Karasar (2018, p.172) divides the data into factual and judgmental data. While data collected quantitatively are factual, qualitative and interpretive data are stated as judgmental. Due to the subject and scope of the study, judicial data were collected by documentary scanning technique. Karasar (2018, p. 229) defines documentary screening as a technique of collecting data from existing records and documents.

In the focus of the study, literature on Turkish culture and language and altruism were determined as data sources, and since the data obtained through documentary scanning were related to different disciplines, they were checked by experts in the said fields and expert opinions were also included in the data collection.

Analysis and Evaluation of Data

Document review provides access to labor-intensive results through long research. In this context, literature reviews were conducted regarding the subject and concept areas, and then the recordings focusing on sociology, folklore, education, language and culture were compared and classified. The findings obtained were researched and discussed with document analysis in the context of collective consciousness, altruism and foundation culture awareness education and were discussed in an ontological and epistemological manner in terms of scope and relationship. Suggestions were presented after discussion in the light of the findings.

FINDINGS

According to the digital encyclopedia Britannica (2022), the term altruism was coined in France by the French philosopher Auguste Comte in the form of 'altruisme', as the opposite of egoism. It is known that the word is derived from the Italian word 'altrui' and hence the Latin word alteri, meaning 'other' or 'another'. When we look at English, German and French, it has been determined that a conceptualization fed by the root 'alter' is the source of concept production, with the roots 'non' in Arabic and 'other' in Persian and Turkish. The concept, which also translates as altruism and altruism in Turkish, has been defined in similar ways at different times. Some of the definitions are:

“Behavior that is done for the benefit of other people and that costs the person doing it” (Wilson 1975, p. 578).

“Behavior that seeks the benefit of another” (Snyder and Lopez 2007, p. 266).

“It is when individuals act against their own interests while benefiting someone else” (Tattersall 2011, p. 14).

“It is called altruistic behavior of helping another without any expectation of reward (except perhaps the feeling of having done something good)” (Freedman et al., 1993).

While altruism is an expression of the dervish morality in the Eastern societies that adopted Islam and the understanding of Ahiism in the Anatolian geography, in the Western world it represents an understanding known centuries ago in stoic philosophy. When we consider all these approaches together, the treatment and discussion of the concept of altruism in contemporary management thought is shaped within the framework of Western literature (Keskin and Tiltay 2017, p. 271).

When the literature in question is examined, it is seen that altruism and different types of behavior such as helping behavior, sacrifice and altruism are used interchangeably. Moreover, it has been determined that the concept of 'altruism' in the English literature has been translated into Turkish literature as concepts such as 'altruism', 'self-sacrifice', 'charity', 'devotion' as well as similar concepts such as 'sacrifice' and 'altruism'. This situation has caused conceptual confusion in the literature (Düzgüner 2019, p. 351).

This conceptual confusion in related fields was also noticed during the literature review process. Even in postgraduate studies at the national thesis center, results with serious numerical differences were obtained in the searches made with the words altruism, charity and devotion, which are synonymous.

In Turkey, there are many representations, practices and related tools and spaces that are a heritage of Turkish civilization and are part of cultural heritage according to UNESCO's definition. "Intangible cultural heritage refers to the practices, representations, expressions, knowledge, skills – and related tools, materials and cultural spaces – that communities, groups and, in some cases, individuals, identify as part of their cultural heritage" (UNESCO 2003, p. 2).

At this point, participation should be discussed as an important concept. When it comes to participation in the protection of cultural heritage, communities, groups and individuals and their representatives, NGOs, universities, private organizations, research institutes, municipalities, museums, public institutions and media come to mind (Yıldız, 2022, p. 11). When the opportunities and capabilities of NGOs, which are examples of altruism, and institutions and organizations in Turkey that carry out similar activities are examined, it will be seen that both individual and community participation is an important element.

The most common and powerful institutions in the field of NGOs are foundations. Foundations established on cooperation and the places and tools of the altruistic representation of the Turkish society can be found in this definition. Alms stones, lost stones, caravanserais, covered bazaars and foundations that care for other living things, which are the concrete examples of Turkish altruism, are the embodiments of social participation, a form of behavior that has existed for centuries as a Turkish trait of altruism, which has been conceptualized in the recent past. In accordance with this form of behavior, many practices for social solidarity and cooperation have found a place in life from past to present, and many different foundations have been established for social benefit and aid. Today, there are foundations that continue to exist, although they have been updated with changes according to the requirements of the age, and some have remained in the past with history, but have transferred their culture to other structures. Some of the foundations in the work published by the General Directorate of Foundations are:

Foundation that Makes Medicine for Patients, Foundation that Provides Home Care Services to Patients, Women's Shelter Foundation, Foundation that Provides Agricultural Equipment to Farmers, Foundation that Distributes Hot Pita, Foundation that Helps Shipwrecked, Foundation that Pays Taxes for the Poor, Foundation that Gives Scholarships to Students, Foundation that Stores Seeds, Guest House Foundation that provides clothing and stationery aid to students, foundation that buys clothes for orphans, foundation that works to prevent natural disasters, foundation that beautifies the environment, foundation that drills water wells, foundation that shelters orphans and children, soup kitchen foundation for the needy, foundation that buys cleaning and food items for the poor. , Foundation Serving the Blind, Foundation Establishing

Hospitals for the Weak, Foundation Carrying Out Repairs and Maintenance After Disasters, Foundation Building Pigeon house, Foundation Providing Education to Children Who Cannot Study Due to Lack of Money, Foundation Protecting Storks, Foundation Cleaning Lakes, Foundation Paying Attention to the Interior Design and Cleaning of Historical Artifacts, Agriculture The Foundation that Improves Lands, the Foundation for Assistance to the Poor, the Foundation that Protects Historical Artifacts, the Foundation that Builds Healing Houses, the Foundation that Improves Animals and Seeds (VGM 2022).

In the UNESCO Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (2003), the definition of "Intangible Cultural Heritage (INC)" includes: the practices, representations, expressions, knowledge, skills and practices that communities, groups and, in some cases, individuals define as part of their cultural heritage, related tools, equipment and cultural spaces. Foundations continue to exist as places where representations and expressions are kept alive and knowledge and skills are gained. In this respect, especially those that fall within the scope of places with historical depth are also important as cultural places. In order to embody all the components subject to the definition of SOKÜM, the yâren/yâran culture, which continues its existence with the understanding of foundation culture taken from the Ahi order, is an important example. This structure, which bears the traces of Turkish Culture from Central Asia, is based on the Ahi order and stands out as a cultural place with its companion houses, is described with the following expressions:

"Hospitality, generosity, courage, heroism, bravery, cooperation and solidarity, unity and solidarity, love and respect, stability, avoiding behavior that would disrupt the order, mercy, selflessness and humility are the main sources from which the Creator is nourished. These values are symbols of Turkish Culture. In this respect, Çankırı Yâran Culture; It has become the symbol of Turkish Culture. Therefore, the Creator; We can say that it is a symbol of National Culture. Your benefit; It is a real combination of cultural elements with aspects such as entertainment, recreation, cooperation, education, social solidarity, fine arts, music, literature. "It is multidimensional." (Yâran, 2023). According to definitions, yaren culture is also important in terms of "participation". Because this culture is a living cultural heritage with its spaces and rituals. This legacy maintains its continuity through participation. Participation, which is at the core of SOKÜM, increases the importance of these and similar structures. Yıldız (2020:1) draws attention to this issue by saying that, as many researchers have stated, the Convention is human-oriented and therefore, the role of communities, groups, individuals and Non-Governmental Organizations in the protection of INVESTMENT requires examination. As a matter of fact, the following statements in the 9th Edition of the Operational Directives for the Implementation of the Convention for the Protection of the Intangible Heritage point out the importance of protecting and sustaining the activities of non-governmental organizations such as yarenlik and yaren evi:

"The State party shall report on the legislative, regulatory and other measures taken at the national level to ensure greater recognition, respect and promotion of the intangible cultural heritage, in particular those referred to in Article 14 of the Convention:

- training, awareness and information programmes;
- education and training programs within relevant communities and groups;
- capacity building activities for the protection of intangible cultural heritage;
- informal ways of communicating information;
- education for the protection of natural areas and places of memory.” (Operational Directives, 2022).

Based on friendship, it is understood that non-governmental organizations, where participation is at the forefront, should not only be protected, but also should be given training, announced and their spaces should be protected in order to strengthen participation by opening them up to society. Since they are products of collective consciousness and have the quality of cultural heritage, such non-governmental organizations are important to show the extent of altruism in Turkish social life because these foundations also carry the reflections of the basic values that form the collective consciousness. These foundations throughout history have been united under corporate structures today and have become concrete examples of the selflessness of the Turkish people. Therefore, it can be reinforced with this information that altruism is an ancient tradition, a sociocultural heritage and an important trait for the Turks. Today, these foundations carry out their activities through the state, NGOs and private organizations. As a matter of fact, the Republic of Turkey (TCCB, 2019), which has done its best to provide solutions to the increasing humanitarian crises in recent years, has become the country that provides the most aid in the world, according to the calculation made according to the national income ratio. When this determination is interpreted in terms of sociocultural behaviors, it strengthens the argument that altruism is a legacy that is a reflection of collective consciousness for the Republic of Turkey and its citizens, which reinforces its importance and place in education.

Foundations and Intercultural Interaction in Altruism Education

Durkheim (1995, p. 211) says that society and its values can only exist in individual minds and means, and with the view that this sociality should be strengthened, he emphasizes the individual for the existence of the society consisting of individuals. According to him, the only thing needed to strengthen the emotions that will dissipate when the individual is left alone in society, which continues to exist on individuals, is to keep those who share them in a more sincere and dynamic relationship. The organisms that create this dynamic sharing environment, which Payot (2022, p. 209) emphasizes, have been institutionalized with the foundation culture in Turkish social life as a reflection of social consciousness and culture. These institutional structures at the local level have moved to the international level in the globalizing world. The form of social behavior that Durkheim expresses as social solidarity has made the problems and crises experienced in the international community more visible with globalization, which has accelerated thanks to the increase in communication. Thus, it has led local institutions and the conscious societies that make up these institutions to assist in activities at the global level.

Social life, despite its intangible nature, does not exist as a pure force where social solidarity exists, but shows its existence through perceptible effects. As a matter of fact, wherever social life

continues, it inevitably tends to take shape and become organized, the sharpest and most stable forms of which are laws (Emirbayer 2003, p.12).

As Emirbayer states, the laws created by organized societies and the institutions that organize their plans and actions by taking strength from these laws (schools have a big role in awareness in this regard) can be seen as a reflection of social consciousness, culture and values. At this point, foundations that demonstrate altruistic activities should be evaluated as embodied and institutionalized representatives of the intangible collective consciousness. The institutional existence of UNESCO and SOKÜM is the concrete manifestation of this legalized power.

Institutions operating with the awareness of altruism make intense efforts and efforts for the development of the national and international society. The activities of the foundations, which are at the forefront of these institutions and take important steps for intercultural interaction and open doors by building bridges between societies, are discussed in terms of reflecting Turkey's altruism and being an important representative and performer of its soft power as well as collective consciousness.

Foundations, which are the product and carrier of Turkish collective consciousness, are institutions and organizations directly supported by the society or the state. Whether these organizations are state-supported or established by private enterprises, they basically act with social concerns and goals. Nowadays, as international mobility increases with globalization, the activities of these institutions have transcended national borders. While this situation makes the activities of these institutions affected by diplomacy, especially cultural diplomacy, it has also reached a level where it affects cultural diplomacy movements. Current institutions of foundation culture, which play an active role in global crises and problems, have demonstrated altruistic activities and have an important place in national and global policies. As a matter of fact (Karahan and Abbas 2022, p. 2), it is significant that Turkey stated that it made some changes in its foreign policy after the Cold War, and in this sense, preferred foreign aid and cultural diplomacy. When we look closely at the institutions and organizations that enable international interaction and the transfer of Turkish collective consciousness to the international arena, the focus of activities that exemplify altruism are as follows:

- fight against poverty and hunger,
- supporting social development,
- increase society's resilience to disasters
- improving quality of life,
- To establish and develop educational institutions to support education,
- to support people who are victims of migration,
- Working for a more livable environment.

Foundations are institutions that need to be protected and supported in terms of their support to increase social resilience and their support to those experiencing poverty and hunger problems, victims of migration, disaster victims, those with health problems and those who do not have the opportunity to fight, and those who are

deprived of educational opportunities and to ensure transition between social layers. Foundations, which are important in terms of culturing those who share and benefit from it, thus ensuring cyclical continuity, also have an important place in intercultural interaction. Not just nationally but globally; food aid, cash aid, clothing, shelter aid, canned food, post-disaster social aid, maternity and retirement aid; Foundations that carry out activities such as scholarship and cash aid, stationery aid, establishing a library, equipping a special education classroom, school renovation, furnishing classrooms, computer support, support for distance education, creating barrier-free classrooms and libraries, and building a kindergarten are the embodiment of Turkish social consciousness and values. Foundations, which are the product of Turkish collective consciousness; It has gathered under its roof many of the duties of historical foundations with its versatile activities, from planting saplings to feeding animals, recycling clothes, supporting children and society with social activities, education and health.

According to Babula (2013, p. 146), only the people who create organizational systems can create goals for such systems, but the system itself cannot exceed its purpose because it does not have the cognitive ability to do this. In summary, living organizational systems, although composed of humans, are non-human and must operate according to the mechanical rules we have established for them. They are a tool in service of the human altruistic state and are moreover work in progress that must be continually improved to meet our own continued psychological progress. Accordingly, the activities carried out by foundations can be considered as a reflection of the development of the collective consciousness of the people who form the organizational systems. These foundations, which carry out planned and comprehensive studies to solve the problems of other nations and countries, are an institutionalized manifestation of the foundation and cooperation culture in the memory of the Turkish society. If explained with Durkheim's approach, they are the executive bodies organized in the division of labor in the Turkish society, which is a developed society of the tradition of cooperation maintained by collective consciousness.

“Arguing that civil society is globalizing does not mean that the national level analysis used to understand the revival of the concept of civil society has lost its validity. On the contrary, to speak of civil society in a global context is to suggest that civil society's recent scope of action and activities have become increasingly regional and global rather than national.” (Keyman, 2006, p. 16). The altruistic activities of the Republic of Turkey are not carried out only on a national scale and with NGOs. When it is necessary, in addition to NGOs, the Ministry of National Defense, the Ministry of Health, the Ministry of Foreign Affairs, the Presidency and the relevant subunits of these institutions can also play a role. This situation shows that the collective consciousness addressed through altruism embodied through foundations is located in the basic building blocks of society and the state. Activities that are examples of altruism attract the attention not only of the Turkish public but also of other countries, and it is proven that intercultural interaction occurs at this point. German media organization DW(2020) visualized and presented Turkey's aid within the scope of Covid-19 in its published news.

Deutch Welle (2020).

CONCLUSION and DISCUSSION

The Turkish equivalent of the concept of altruism and its place in Turkish literature have been examined and it has been determined that the diversity of concepts is prone to confusion. At this point, it has been observed that various differences in approach, such as taking foreign concepts directly, translating them into native Turkish, and using equivalents from Arabic and Persian, the influential foreign languages of the period, created the conceptual confusion in question. Within this diversity, it has been determined that the concepts of altruism and altruism and sacrifice are predominantly used in the Turkish literature.

It has been understood that altruism should be considered as a product of collective consciousness transferred from society to literature, rather than just a metaphor in Sufi literature. When the activities of the relevant institutions are examined in terms of the concept of altruism, foundation culture and cultural interaction, it is seen that they fulfill their duties in the social division of labor by carrying out their activities in a way that reflects the Turkish society and its collective consciousness in accordance with the needs of the societies and the spirit of the time. The necessity of preserving places as well as rituals in preserving and transmitting this collective consciousness, which is mentioned through Yârenlik, has been emphasized through SOKÜM.

Collective consciousness has always created channels to make itself visible. It is understood that these channels are primarily followed by foundations and organizations with similar systems such as Ahilik and Yarenlik. It is understood that organizations with their roots deep in history have an important place at the point where altruism passes from collective consciousness to social division of labor. Because when their structures, activities

and functions are analyzed analytically, it has been understood that it is possible to see the specialized reflections of the activities of the foundations, which VGM (2022) presents with examples from history. Based on this, societies formed by; It has been understood that foundations, which ensure the development and continuity of the society in which they were created, are products of collective consciousness. It has been understood that tangible, especially intangible, cultural heritage preserves its existence by preserving its essence, even though it changes in name and shape with social and global changes. At this point, the importance of increasing and supporting participation has been emphasized, and it has been understood that educational institutions, and thus curriculum and teachers, have important roles at this point.

It has been understood that the work carried out by the foundations to ensure the continuity of the Turkish social memory and selfless behavior is important to the national and international public opinion. In this respect, it has been concluded that altruism, which is considered a cultural heritage, is represented at the institutional level in Turkey, as a developed society, according to the distinction in Durkheim's definition. As emphasized in UNESCO's (2003) declaration, the activities of these institutions create conditions for the renewal of dialogue among communities in the processes of globalization and social change, ensure awareness of the existence of a universal will and a common concern for the protection of the intangible cultural heritage of humanity, and ensure that communities, groups and, in some cases, it has been concluded that individuals are important at national and international levels in terms of supporting the production, protection, maintenance and recreation of intangible cultural heritage and enriching cultural diversity and human creativity. Because institutions and organizations that exemplify altruism are 'humanity', 'non-discrimination', 'impartiality', 'independence', 'charity', 'unity', 'universality'; It acts with the concepts of 'friendship', 'brotherhood', 'sharing', 'cooperation' and 'creating a generation of peace'. It has been understood that altruism, which is a reflection of the Turkish collective consciousness, is reflected in the international arena through foundations. The fact that Turkey was the country that provided the most aid in the world in terms of humanitarian aid in 2019 also strengthens this argument.

SUGGESTIONS

In order to explain the activities of foundations and similar organizations that represent the values in Turkish society more clearly and to pass them on to future generations, with the Ministry of National Education in Turkey; It is thought that the Ministry of Foreign Affairs, Directorate of Cultural Diplomacy should increase promotion and visibility abroad, especially intercultural interaction. In this way, it is thought that the continuity of collective consciousness can be ensured, while its blending with universal values and its continuous development can be achieved. At the same time, it is considered that it would be beneficial for these institutions, which carry out public diplomacy activities, to adopt a structure that gains strength from these institutions while supporting cultural diplomacy and education diplomacy activities and thus the relevant institutions.

It is envisaged that more gains will be achieved through interdisciplinary studies in science branches divided into disciplines and branches. As a matter of fact, collective consciousness, intercultural interaction, concepts, one of the common subjects that are important in terms of folklore, education, international relations, language and

cultural studies, sociology, anthropology and psychological sciences. It is envisaged that experts and academics in these disciplines should come together and carry out interdisciplinary studies in cooperation with institutions, and if this is done, it will provide multifaceted benefits and positively affect the adaptation and coordination processes.

Countries strive to raise modern and cultured individuals in educational institutions who are equipped to meet the needs of society and the world, taking into account national and universal requirements. Another aim is to ensure the continuity of collective consciousness. This is the basis of the saying that education begins in the family. The tools of efforts in educational institutions are educational programs, textbooks shaped and prepared based on these, and teachers. Therefore, collective consciousness education and altruism, which are the focus of the study, should be handled specifically. Currently existing educational tools (especially textbooks) should be examined in this focus axis and action should be taken in the light of the findings. For this purpose, necessary studies should be carried out in the literature. In studies, current needs should be taken into account and intercultural interaction, tolerance and social harmony should be addressed in a special purpose manner. Interdisciplinary studies can be done for this.

ETHICAL TEXT

In this study, journal writing rules, publishing principles, research and publication ethics, and journal ethics rules were followed. Any violations that may arise regarding the article are the responsibility of the author. In the study titled "Altruism in Collective Consciousness Education and the Function of Foundation Culture in Intercultural Interaction", since a research model was not created that would require separate ethics committee approval for clinical and experimental studies on humans and animals that require ethics committee decisions, personal data was not collected and shared and it does not require ethics committee approval. This article has complied with the journal writing rules, publication principles, research and publication ethics rules, and journal ethics rules. Responsibility for any violations that may arise regarding the article belongs to the author.

Author(s) Contribution Rate: The author's contribution rate is 100%.

REFERENCES

- Aral, A. E. (2014). *From cultural propaganda to cultural diplomacy: a comparative examination of the British Council's activities in Turkey in the periods 1940-1950 and 2005-2014*. Hacettepe University.
- Bee, T. (2013). *International relations theories I*. Anadolu University Publications.
- Arslan, M. (2010). A Social Institution that teaches with fun in Kula: Yaren. *Motif Academy Folklore Journal*, 3(6), 74-80. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mahder/issue/36318/410688>.
- Babula, M. (2013). *Motivation, altruism, personality and social psychology; the coming age of altruism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

- Britannica (2022). *Altruism*. <https://www.britannica.com/topic/altruism-ethics>.
- Deutsch Welle (2022). *Where and how does Türkiye provide support abroad?* <https://www.dw.com/tr/covid-19-t%C3%BCrkiye-yurtd%C4%B1%C5%9F%C4%B1nda-nereye-nas%C4%B1-support-sa%C4%9Fl%C4%B1yor/a-53184552>.
- Durkheim, E. (1995). *The elementary forms of religious life*. Free Press.
- Durkheim, E. (2006). *Social division of labor*. Cem Publishing House.
- Düzgüner, S. (2019). Definition and position of altruism in pro-social behaviors. *Bilimname*, (4), 351-373.
- Effective Altruism Turkey (2021). *What is effective altruism?* <https://eaturkiye.org/sss/>.
- Emirbayer, M. (2003). *Emile Durkheim: sociologist of modernity*. Blackwell Publishing.
- Freedman, J., Sears, D., & Carlsmith, M. (1993). *Introduction to social psychology*. Image Bookstore.
- Kalin, I. (2011). Soft power and public diplomacy in Turkey. *Perceptions Journal of International Affairs*, 16(3), 5-23.
- Karahan, M., & Abbas, Z. (2022). Use of soft power in Turkish foreign policy: Maarif Foundation activities in sub-Saharan African countries. *R&S - Research Studies Anatolia Journal*, 5(1), 1-25.
- Keskin, U., & Tiltay, M. A. (2017). Altruism approach in Turkish literature and its reflections on management thought. *Turkish and Islamic World Journal of Social Research*, 4(10), 270-287.
- Keyman, F. (2006). *The Adventure of civil society in Turkey is an oasis in impossibilities*. <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-08/turkiyede-sivil-toplumun-seruveni.pdf>
- Nye, J. (2004). Soft power and american foreign policy. *Political Science Quarterly*, 119(2), 256.
- Oğuz, M. Ö. (2021). Conservation approaches in folklore and transmission from generation to generation in the sowing convention. *National Folklore*, 17, 5-15. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/millifolklor/issue/66376/1007555>
- Operational Directives (2022). *Unesco*. <https://ich.unesco.org/en/directives>
- Özyurt, C. (2007). The Problem of moral control in durkheim's sociology. *Journal of Values Education*, 5(13), 95-121. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29188/312524>
- Payot, J. (2022). *Willpower training*. Türkiye İş Bankası Publications.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2003). *Research methods for business students*. Harlow, England: Financial Times/Prentice Hall.
- Snyder, R. C., & Lopez, S. J. (2007). *Positive psychology: The scientific and practical explorations of human strength*. Sage Publications.
- Karacabey, M., F. (2022). *Qualitative data collection techniques*. In Sedat Şen and İbrahim Yıldırım (Eds.) *Research methods in education* (pp. 407-424). Nobel Publishing.
- Tattersall, I. (2011). *Cooperation, altruism, and human evolution: Introduction Part I*, S.W. Sussman, C.R. Cloninger (Ed.) *Origins of Altruism and Cooperation In* (11-19 pp.). Springer.
- TCBB (2022). *Turkey is the country that provides the most humanitarian aid in the world compared to national income*. <https://tccb.gov.tr/haberler/410/102167/-turkiye-mill-gelire-oranla-dunyada-en-fazla-insani-yardim-yapan-ulkedir->.

- Teke, G. S. (2018). Living heritages and traditions fixed in the lists of the convention for the protection of intangible cultural heritage. *National Folklore Magazine*, 120, 19-31.
- TIKA (2021). *About us*. <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649>.
- Topbaş, O. N. (1999). *The Ottoman Empire with its monumental persons and institutions*. Altinoluk Magazine Publications.
- Topuz, H. (1998). *Cultural policies in the world and in Turkey*. Adam Publishing.
- Kizilay (2021). *Our History*. <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz>.
- UNDP (2022). *What are the sustainable development goals?* <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html>.
- UNESCO (2003). <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf>
- UNHCR (2023). *Refugees and asylum seekers in Turkey*. <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar>.
- VGM (2022). *Interesting foundations in history. General Directorate of Foundations Publications*. <https://cdn.vgm.gov.tr/yayin/dergi/muhtelif/tarihteilgincvakiflar.pdf>.
- Wilson, O. E. (1975). *Sociobiology: the new synthesis*. Harvard University Press.
- YARAN (2022.) *Yâran*. <http://www.cankiri.gov.tr/yaran>
- Yıldız, T. (2020). *Intangible cultural heritage management and social participation: the case of Turkey*. Hacı Bayram Veli University.
- YÖKTEZ (2022). *Altruism*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

KOLEKTİF BİLİNÇ EĞİTİMİNDE DİĞERKÂMLIK ve VAKIF KÜLTÜRÜNÜN KÜLTÜRLERARASI ETKİLEŞİMDEKİ İŞLEVİ

öz

Bir toplumdaki ritüelleri, gelenekleri, âdetleri oluşturan inanç ve duyguların tümü olarak tanımlanan kolektif bilinç, toplumu şekillendirir ve o toplumun bileşenlerinden etkilenir. Günümüzde sosyo-politik/ekonomik/kültürel gelişimlerin sayesinde kültürlerarası etkileşim artmış ve böylelikle bireylerin dolayısıyla toplumların birbirine teması, etkileşim alanı genişlemiştir. Bu etkileşim içinde gelenekselleşen davranış modelleri tarihî derinlikleri olan toplumlarda kurumsallaşmalara zemin hazırlamıştır. Söz konusu temaslar günümüzde dil ve kültürlerin etkileşimini artırmış ve bir arada alınan dil ve kültürlerin öğrenilmesine gösterilen ilgiyi de artırmıştır. Türk toplum hayatında kurumsallaşmanın yoğun biçimde görüldüğü yapılardan biri de vakıflardır. Vakıflar ve benzeri amaçlarla oluşturulmuş kurumlar toplumsal belleğin de muhafaza edildiği büyük öneme haiz örgütlenmelerdir. Türk toplumunda bu bilincin ve iş bölümünün tezahürü vakıflar, tarihte olduğu gibi günümüzde de toplumsal varlığın gerekliliği olan vazifeleri üstlenen kurumlardır. Toplum içinde tabakalar arasında etkileşimi artıran ve toplum bilincini kuvvetlendiren bu yapılar kolektif bilinci çağlar ötesine taşır. Toplumsal hayatta önemli bir yeri ve işlevi olan bu vakıfların faaliyetleri devlet ve halk eliyle yürütülen önemli bir diğerkâmlık örneğidir. Özgencilik olarak Türkçeleştirilen diğerkâmlık Latin dillerinde altruizm; vakıflar ise altruistik faaliyet yürüten sivil toplum kuruluşları olarak karşılık bulmaktadır. Doğu'da diğerkâmlık, isâr olarak adlandırılan, bireyin başkaları için fedakârlıkta bulunmasına dayalı bu davranış modelinin, Türk halkında bireysel ve toplumsal olarak varlığını uzun süredir devam ettirdiği bilinmektedir. Türk kolektif bilincinin yansıması olarak var olan vakıfların faaliyetleri kültürel boyutta dili de önemli bir araç kılarak diğerkâmlığın kuşaklar arası aktarımını sağlamaktadır. Ayrıca bu kültürün üretilip aktarıldığı alan ve mekânlar olarak da ayakta kalması yönüyle hem ulusal hem evrensel önem taşıdığı değerlendirilmektedir. Tarihte olduğu gibi bugün de bu kurumlar Türk kolektif bilincinin bir tezahürü olarak toplumsal hayatın içinde yaşayan bir kültür mirası gerçekliğiyle yer almaya devam etmekte ve özgeci faaliyetleri ile yerelden evrene doğru seyrini sürdürmektedir. Bu faaliyetler doğrudan veya dolaylı olarak kültürel diplomasi faaliyeti kapsamında değerlendirilip, yumuşak güç kavramı ile ilişkilendirilebilir. Türk toplum hayatında hep var olmuş olan vakıf ve yardımlaşma anlayışı çalışma kapsamında Türk kolektif bilincinin bir ürünü olarak ele alınmış ve altruizm kavramıyla birlikte açıklanarak diğerkâmlık kavramı çerçevesinde ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Diğerkâmlık, kolektif bilinç, dil, kültür, vakıf.

GİRİŞ

Toplumdaki kolektif bilincin oluşması ile kolektif bilincin toplumun mirasını taşıması ve toplumu bu yolla kültürlenmesi, şekillendirmesi arasında döngüsel ve yoğun bir ilişki vardır. Bu ilişki varlığını doğumla başlayıp ölümle sonlanan eğitim sayesinde sürdürmektedir. Bu noktada geleneksel vakıf kültürü çerçevesindeki eğitim, bellek ve benlik kazandırma işlevi de görmektedir. Türk toplumunda kolektif belleğin yansımaları niteliğinde yüzyıllardır varlığını sürdüren vakıflar bu tür işlevleri olan örgütlerdendir ve bu yönüyle bir eğitimhanedir. Bu örgütlenmelerin temelinde diğerkâmlık yer alır. Yârenlik, ahilik gibi en bilindik kültürler, örgütler de bu kolektif bilincin somutlaşmış ve gelişmiş yapıları olarak önemli bir ihtiyacı karşılamış toplum hayatında önemli yer tutmuştur. Yârenlik, ahilik gibi örgütler mikro ölçekte incelendiğinde diğerkâmlık ritüelleri ile varlığını ve gelişimini sağlamakta ve yine bu gelişimi toplumla paylaşarak döngüyü oluşturmaktadır. Kolektif bilinci kurumsallaşmış yapılarından biri olan yâren evleri bir tür vakıf işlevi üstlenir. Arslan (2010, s. 74) Yâren geleneğinin, katılım ve icra kuralları ile kendine has özellikler taşıdığını, bu geleneğin bireylerin eğitiminden ortak belleğin oluşmasına kadar çeşitli işlevlere sahip olduğunu ifade ederek bu duruma dikkat çeker. Ona göre küreselleşme bu kültür unsurunu etkilemekte ve hızla dönüşümüne sebep olmaktadır. Bu gibi kültürel mirasların hem ulusal hem de uluslararası alanlarda bilimsel girişimlerle korunması, yaşatılması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir. Arslan'ın Yâren'lik üzerinden vurguladığı bu sosyal kurumlar Türk toplum hayatında kolektif benlikten toplumsal iş bölümüne evrilen vakıf kültüründeki diğerkâmlığın kurumsallaşmış örneklerinden sadece biridir. Bu yönüyle vakıflar informal eğitim kurumları olarak da işlev görür.

Durkheim'a göre (2006, s. 189) ahlâkın ve toplumsal yaşamın iki temeli vardır: kolektif bilinç ve toplumsal iş bölümü. Durkheim (2006, s. 267) toplumsal yaşamda belirleyici olgu olarak tanımladığı kolektif bilinci geleneksel toplumlara atfederken terimin modern toplumlardaki ikamesi olarak toplumsal iş bölümü kavramını kullanmaktadır. Vakıf kültürünün yüzyıllardır devam eden kurumsallaşmış varlığı toplum bilincini, duygu ve düşünce tarzını yansıtmaları açısından da önem arz eder.

Kolektif bilinç Durkheim'a göre, "bir toplumu oluşturan üyelerin ortalamasında yaşayan inanç ve duyguların tümü", diğer bir ifadeyle "toplumun ruhsal tipi"dir ve bu bilinç "kendine özgü bir yaşamı olan belli bir dizge oluşturur". Bireylerde ortaya çıkmasına rağmen, kolektif bilinç bireysel bilinçlerden farklı bir şeydir. Kolektif bilinç, toplumun tamamına yayılmıştır; devlet veya din gibi belli bir toplumsal organ tarafından temsil edilmez, kuşaktan kuşağa aktarıldığından görece bir sürekliliği vardır ve toplumun her tarafında aynı etkiye sahiptir (Özyurt, 2007, s. 101).

Durkheim'ın (1995a) "işlevselci yaklaşımı"na göre toplum bireylerin toplamından fazlasıdır ve bütünlük taşıyan bir sistemdir. Bu bakış açısı ile uluslararası toplum incelendiğinde dünya bir bütündür. Bu bütünün işlevselci yaklaşıma uygun düzende birbirine bağı ve bağımlılığı günümüzde ciddi bir boyuta erişmiştir. Bu yüzden ki küreselleşen dünyada yardım ve desteklerde ulusal sınırların dışına taşınmış, taşınmak durumunda kalmıştır. Toplum bilimiyle ilgili çalışmalara göre bireyin iç gruba yani bireyin özdeşleştiği insanlara yardım eğilimi daha fazlayken dış gruba yardım eğilimi daha azdır (Emirbayer 2003, s. 95). İç ve dış kavramları ulusal ve uluslararası

boyutta ele alındığında Türkiye'nin diğer ülke ve milletlere yaptığı yardım dış grup yardımları olarak değerlendirilebilir. Söz konusu dış grup yardımları sosyolojinin ve halk biliminin kabul ve yasalarını sorgulamaya itecek boyuttadır. Burada tarihî ve coğrafi ortaklıklar yardımları tetikleyen önemli bir unsur olabilir ancak aile eğitiminde ve toplumsal kültürlenme süreçlerinde somut olmayan bir kültürel miras olarak diğerkâmlığın nakledilişi ile de şekillendiği düşünülmektedir. Türkiye’de kolektif bilincin bir yansıması olarak tezahür eden bu faaliyetleri, vakıf ve benzeri sivil toplum kuruluşları sayesinde süreklilik arz eden diğerkâmlık kültürünün sonucu olarak değerlendirmek mümkün görünmektedir.

Tarihî süreçte olduğu gibi bugün de toplum hayatında önemli bir yere sahip vakıflar kendi gelenek ve ritüellerini oluşturup sürekliliklerini sağlayarak varlıklarını sürdürmeye ve kolektif bilinci geliştirmeye devam etmektedir. Kalın (2011, s. 5), yumuşak güç tanımlamasını yaparken yumuşak gücü oluşturan eğitim sistemi, insan kalitesi, tarihsel birikim ve daha fazlasının somutlaşmış çıktılarını dikkat çeker. Diğerkâmlık örneği olan vakıflardaki yardımlaşma kültürü Kalın’ın tanımlamasındaki bileşenlerin somut çıktısı olarak değerlendirilebilir. Çünkü Türk sosyokültürel hayatının bir çıktısı olan diğerkâmlık; tasavvuf kültüründen edebiyata, mimariden ekonomiye, sanattan yaşam biçimine ve daha birçok alanda kolektif benliği, bilinci oluşturmakta bununla birlikte bireyleri kültürlenmesi ve bireyin bu kültürü kolektifleştirmesi sayesinde döngüsel bir süreklilik kazanmaktadır. Bu da hayat boyu devam eden eğitimin birey-toplum, toplum-birey döngüsüne güzel bir örnek oluşturmaktadır. Bu noktada vakıfların önemli bir yeri olduğu söylenebilir ki bu örgütler fayda, çıkar gözetmeksizin bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verme amacıyla toplanılan mekânlar olması yönüyle kolektifliğin somut bir tezahürüdür. Bu mekânlar kolektif benliğin ve bilincin hem olduğu hem de bunların aktarımının sağlandığı miras niteliği taşıyan kültürel varlıklardır, mekânlardır. Oğuz’un (2021, s. 6) ifade ettiği gibi kültürün kamusal ve bilimsel alanda belli bir amaç ve sistem içinde korunması düşüncesi, deneysel bilimin öne çıkış sürecine ve insanlığın geçmişini aydınlatmaya yönelik arkeoloji, tarih, antropoloji, folklor ve sosyoloji gibi sosyal ve insani bilimlerin ortaya çıkışına paralel olarak “kültürel varlık” veya “kültürel miras” kavramlarıyla birlikte benimsenmiş ve yaygınlaşmıştır. Bu açıdan bakıldığında vakıf geleneği ve vakıfların faaliyetleri kültürel bir varlık ve faaliyetleri, kültürel bir miras olarak nitelendirilebilir. Ayrıca bu kurumlar, Türk kültürünün ve kolektif bilincinin korunması, sürdürülmesi ve geliştirilmesi bakımından da önem arz etmektedir. Çalışmaya konu edilen kurumların faaliyetlerinin taşıdığı önem “Somut Olmayan Kültürel Miras’ın Korunması Sözleşmesi”nde (2003, s. 1) vurgulanan ve UNESCO’nun ilgili çalışmalarına yön veren şu ifadeler kapsamında incelendiğinde önemi daha iyi anlaşılacaktır.

- “küreselleşme ve sosyal değişim süreçlerinin, topluluklar arasındaki diyalogu yenileme koşullarını oluşturmak”
- “insanlığın somut olmayan kültürel mirasının korunması konusunda evrensel istenç ile bir ortak kaygının varlığının farkında olmak”
- “toplulukların, özellikle yerli toplulukların, grupların ve bazı durumlarda bireylerin somut olmayan kültürel mirasın üretimi, korunması, bakımı ve yeniden yaratılması”
- “kültürel çeşitliliği ve insan yaratıcılığını zenginleştirdiklerini kabul etmek”.

Eğitim, bilim ve kültür odaklı çalışmalar yürüten bu kurumun ilgili sözleşmesine göre somut olmayan kültürel miras ögeleri sürekli bir biçimde yeniden yaratılırlar ve kuşaktan kuşağa aktarılırlar. Sözleşme’de kullanılan koruma kavramı somut olmayan kültürel mirasın saf ve ilk biçimlerinde dondurma ya da sabitleme anlamına gelmez. Somut olmayan kültürel mirasın korunması bilginin, becerilerin ve anlamların aktarılması ile ilişkilidir. Bu nedenle Sözleşme kapsamında somut olmayan kültürel miras unsurlarına karşı farkındalığı arttırma, aktarımını sağlama, envanterleme ve yeniden canlandırma büyük önem taşımaktadır (Teke, 2018, s. 19) Teke’nin vurguladığı faaliyet alanları bakımından vakıfların faaliyetlerinin eğitim boyutunda Türk toplum belleğinin, bilincinin ve hasletlerinin gelişimini ve aktarımını sağlama bakımından da misyonlar üstlendiği fark edilmelidir.

Tarihî süreçte yerel ve ulusal çapta gösterilen faaliyetler, gelişen teknoloji, artan iletişim ve ulaşım imknlarının diğer bir ifadeyle küreselleşmenin doğal bir tezahürü olarak uluslararasılaşmaya başlamıştır. Bu durum kültürlerarası etkileşimlere kapı aralamış ve toplumların, devletlerin etkileşimini artırmıştır. Ulaşım ve teknolojinin imknlarının artmasıyla birlikte dünyanın gittikçe küçülen bir hl alması ve artık toplumu ilgilendiren birçok meselede daha demokratik, şeffaf ve gayri resm yollara başvurulmasına yönelik eğilimin arttığı 21. yüzyılda, kültürel münasebetler hususunda özellikle açık toplumlarda devlet organlarının geri planda bırakıldığı ve sivil toplum ile ona ait yapılanmaların ne çıkmaya başladığı görülmektedir (Aral, 2014, s. 74). Aral’ın ifade ettiği devlet organlarından ziyade sivil toplum ile ona ait yapılanmaların ne çıkmaya başladığı noktada vakıflar kültürlerarası etkileşimi başlatan, sürdüren yapılar olarak daha da önem kazanmıştır. Bu kurumların faaliyetleri günümüzden geriye doğru yorumlandığında kolektif bilincin ve tarihî ortaklıkların bir yansısı olarak grlebilecekken gelecek perspektifi ile bakıldığında kültürler arası etkileşime ulusal hatta küresel çapta kuşaklararası boyutta sağlam temeller oluşturduğu söylenebilir. Küreselleşen ve uluslararası ğrenci hareketliliklerine daha fazla sahne olan günümüz dünyasında bu konunun yerel ve evrensel değerler açısından önemi artmaktadır.

Çalışmada Türk kolektif bilincinin duyuş ve davranış biçimi olarak diğerkâmlık toplumsal bilincin yansısı açısından kültürel bir değer, folklorik ve eğitsel bir unsur olarak ulusal ve evrensel bakışla ele alınmıştır. Ulusal bağlamda diğerkâmlık, zgecilikle ve bir üst basamakta isâr ile açıklanan bu duyuş, davranış biçimi uluslararası literatürde altruizm olarak işlenmektedir. Farklı kelimelerle ifade edilen bu toplumsal ve bireysel davranış modeli kolektif benliğin bir yansısı olarak kültürün temsilcisi olan bireylerde devam ederken teknolojik gelişmeler sayesinde küreselleşen ve erişimin kolaylaştığı dünyada toplumlar arası etkileşimin de konusu olmaktadır. Öyle ki altruizm bu noktada önemli işlevler üstlenen bir faaliyet alanı olmuştur. Ayrıca Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), 2015 yılında 17 maddelik “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları” çerçevesinde 2030 yılına kadar “yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegekimizi korumak ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için evrensel eylem çağrısı”nda bulunmuş ve harekete geçmiştir. Bu ağrının Türk toplumundaki diğerkmlığa ve ilgili kurumlara, kuruluşlara karşılılık geldiği ortadadır.

Efektif Altruizm Türkiye (2022) tarafından, dünyaya en yüksek yararı sağlamaya çalışan felsefi bir yaklaşım ve sosyal bir hareket olarak tanımlamakta olup hareketin amacı, dünyada var olan sorunlar arasından hangilerinin

öncelikli olduğunu saptamak, öncelikli sorunlara ilişkin en etkili çözümleri geliştirmek ve bireylerin çözümlere yönelik sorumluluk almasını sağlamak olarak tanımlanmıştır. Türkçe karşılığı özgecilik, diğerkâmlık hatta ileri boyutuyla îsâr olarak adlandırılan kavramın ve tabii ki eylemin doğası gereği herhangi bir karşılık beklenmeksizin yapılması esastır. Ancak bu tür eylemlerin düzenleyicisi lehine bir kamuoyu oluşturması da kaçınılmazdır. Yumuşak güç kavramının isim babası Nye (2004, s. 256), bir ülkenin yumuşak gücünün; o ülkenin kültürü, siyasi idealleri ve politikalarındaki cazibe ile ilişkili olduğunu belirtir. Bu noktada efektif altruizme karşılık olarak Türk kültüründeki diğerkâmlık faaliyetlerinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının direkt katkısı ve kamu kurumları aracılığıyla yürütülmekte olduğu ifade edilebilir.

İbn-i Haldun, Mukaddime’de, toplumların maddi kültür değerlerinin yanında manevi kültür değerlerini de ayrıntılı olarak ele almış, neticesinde ise bir toplumun gücünde ve ömrünün süresinde manevi değerlerinin, yani zihniyeti oluşturan değerlerin belirleyici olduğu sonucuna varmıştır (Topbaş, 1999, s. 473). Türk toplumunun kültürel hayatını da şekillendiren değerlerden olan diğerkâmlık ve benzer konularda kolektif bilincin kuvvetlendirilmesi gerekliliğinin vurgulandığı günümüzde özel olarak çalışılmalıdır. “Komşusu aç yatarken tok yatan bizden değildir.” öğretisini şiar edinmiş Ahilik Teşkilatı; yaren kültürü; bir elin verdiğini diğer el görmesin anlayışı ile sadaka(fukara) taşlarını belli yerlere koyan, zimen defteri uygulaması ile ramazanda fakirlerin yüzünü güldüren, bugün de askıda yemek ve ekmek gibi yardımlarla aynı kolektif bilinci devam ettiren Türk insanı yerel ve evrensel sorunlara çözümler sunabilmek için kurumsal teşkilatlarla diğerkâmlılığını tüm dünyada temsil etmektedir. Nitekim Türk kültüründeki “iyilik yap denize at balık bilmezse Halik bilir; bir elin verdiğini diğer elin görmesin” öğretileri, atasözleri bu kavramları ve karşılıkları olan davranışlarla eylemlerin tespit edilenden daha fazla olduğunu ancak somut olmayan bu kültürel hasletin doğası gereği görünürlüğü’nün varlığından daha zayıf tezahür ettiğini düşündürmektedir. Çünkü dile yerleşen mecaz anlam boyutları ile dilde işlenen olgular yoğun kültürel işlemlerin sonucunda gerçekleşir. Bu yönüyle bu davranış biçimlerinin sürekliliği kadar dil unsuru olarak işlenmesi, ilgili ifadelerin günlük hayatta işlemlerinin sağlanması da önem arz etmektedir. Bunun sağlanacağı yer Türkçe ve Türk dili edebiyatı dersleri başta olmak üzere tüm derslerdir.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı toplumsal belleğin oluşumunda önemli bir yeri olan vakıfların, diğerkâmlık bilincinin kazandırılmasındaki işlevine dikkat çekerek çok dilli ve kültürlü toplumlarda ve dünyada kültürlerarası etkileşime diğerkâmlık kavramı üzerinden olumlu bir yaklaşım geliştirilmesini sağlamak ve bunun eğitim-öğretim süreçlerine dâhil olması gerektiğini vurgulamaktır.

Bireylerin ve toplumların öğrenmeleri dil ve kültür üzerinden gerçekleştirilmektedir. Hem kavram olarak hem de davranış biçimi olarak diğerkâmlılığın gerek vakıf kültürleri içerisinde (yaran evlerinde olduğu üzere) gerek eğitim-öğretim süreçlerinde yer alması ve bu bilinçle eğitim öğretim bileşenlerinin ve süreçlerinin şekillendirilmesi kolektif bilinç bakımından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Modeli

“Araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren” materyallerin analizini kapsayan doküman incelemesi, çalışmanın veri toplama yöntemi olarak seçilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 189). Çalışmada sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan nitel araştırma yaklaşımlarından doküman analizine dayalı betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Alanyazın taraması yapıldıktan sonra yönetime bağlı kalarak belge incelemeleri de yapılmıştır. Bu noktada birincil ve ikincil kaynaklar taranmış ve analiz edilmiştir.

Karacebey (2022, s. 421) belge inceleme esaslı çalışmalarda belgelerin birincil ve ikincil ayrımını yapmıştır. Birincil kaynaklar devletler arasındaki anlaşmalar gibi ana ve bağlayıcı metinlerken ikincil kaynaklar ilgili konuda yazılmış makale ve kitap gibi çalışmalara karşılık gelmektedir.

Veri Toplama Araçları

Karasar (2018, s.172) verileri olgusal ve yargısal olarak ikiye ayırır. Nicel yolla toplanan veriler olgusal nitel ve yorumlamaya dayalı veriler yargısal olarak belirtilmiştir. Çalışmanın konusu ve kapsamı gereği yargısal veriler belgesel tarama tekniği ile toplanmıştır. Karasar (2018, s. 229) belgesel taramayı, var olan kayıt ve belgelerden veri toplama tekniği olarak tanımlar.

Çalışma odağında Türk kültürü ve dilindeki diğerkâmlık ile ilgili alan yazınlar veri kaynakları olarak belirlenmiş olup belgesel tarama ile elde edilen veriler farklı disiplinlerle ilişkili olduğu için söz konusu alanların uzmanlarınca kontrol edilmiş ve uzman görüşleri de veri toplamaya dâhil edilmiştir.

Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Doküman incelemesi uzun araştırmaların gerektiği araştırmacının fazla emek harcamasıyla sonuçlara erişim sağladığı bir yöntemdir. Bu kapsamda konu ve kavram alanları ile ilgili alanyazın taramaları yapılmış; ardından sosyoloji, halk bilimi, eğitim, dil ve kültür odağındaki fişlemeler karşılaştırılıp tasnif edilmiştir. Elde edilen bulgular kolektif bilinç, diğerkâmlık, altruizm ve vakıf kültürü bilinç eğitimi ve bağlamında doküman analizi ile araştırılıp tartışılmış; kapsam ve ilişki bakımından ontolojik ve epistemolojik biçimde ele alınmıştır. Elde edilen bulgular ışığında öneriler sunulmuştur.

Bu çalışmada insan ve hayvanlar üzerinde etik kurul kararı gerektiren bir araştırma modeli oluşturulmadığından, kişisel veri toplanıp paylaşılmamış olup etik kurul onayı gerektirmemektedir.

BULGULAR

Özgecilik terimi, Britannica (2022) dijital ansiklopedisine göre Fransız filozof Auguste Comte tarafından “altruisme” biçiminde, egoizmin karşıtı olarak Fransa’da türetilmiştir. Sözcüğün, İtalyancadaki “altrui” ve dolayısıyla Latincedeki “diğerleri” ya da “diğeri” anlamına gelen alter’den türetildiği bilinmektedir. İngilizce, Almanca ve Fransızcaya bakıldığında “alter” kökünden beslenen bir kavramlaştırma Arapçada “gayr”, Farsça ve Türkçede “diğer” köklerinin kavram üretimine kaynaklık ettiği tespit edilmiştir. Türkçede özgecilik, elseverlik

olarak da karşılık bulan kavram farklı zamanlarda benzer biçimlerde tanımlanmıştır. Tanımlardan bazıları şunlardır:

“Diğer insanların yararı gözetilerek yapılan ve yapan kişiye bedeli olan davranış” (Wilson, 1975, s. 578).

“Bir diğerinin faydasını gözetilen davranış” (Snyder ve Lopez, 2007, s. 266).

“Bireylerin bir başkasına fayda sağlarken kendi çıkarlarına aykırı hareket etmeleridir” (Tattersall, 2011, s. 14).

“Herhangi bir biçimde, ödüllendirme beklentisi (belki, iyi bir şey yapmış olmanın verdiği duygu dışında) olmaksızın bir başkasına yardım etme özgeci davranışı adını alır” (Freedman vd. , s. 1993).

Diğerkâmlık, İslamiyet’i benimseyen Doğu toplumlarında derviş ahlakı ve Anadolu coğrafyasında Ahilik anlayışının dışavurumu olmakla birlikte, Batı dünyasında ise stoacı felsefede yüzyıllar öncesinden bilinen bir anlayışı temsil etmektedir. Tüm bu yaklaşımları birlikte ele aldığımızda diğerkâmlık kavramının çağdaş yönetim düşüncesinde ele alınışı ve tartışması Batılı literatür çerçevesinde şekillenmektedir (Keskin ve Tiltay, 2017, s. 271).

Söz konusu literatür incelendiğinde, diğerkâmlık ile yardım davranışı, fedakârlık, îsâr gibi farklı davranış türlerini birbirinin yerine kullanıldığı görülür. Dahası İngilizce literatürde ‘altruism’ olan kavramın, Türkçe literatüre ‘diğerkâmlık’, ‘özgecilik’, ‘elseverlik’, ‘altürizm’ gibi kavramların yanı sıra ‘fedakarlık’, ‘îsâr’ gibi yakın kavramlar şeklinde çevrildiği tespit edilmiştir. Bu durum da literatürde bir kavram karmaşasına neden olmuştur (Düzgüner, 2019, s. 351).

İlgili alanlardaki bu kavram kargaşası literatür taraması sürecinde de fark edilmiştir. Ulusal tez merkezindeki lisansüstü çalışmalarda dahi eş anlamlı olan özgecilik, diğerkâmlık ve altruizm kelimeleri ile yapılan taramalarda aralarında ciddi sayısal farklar bulunan sonuçlar elde edilmiştir.

Türkiye’de Türk medeniyetinin bir mirası olan ve UNESCO’un tanımına göre kültürel mirasın parçası olan birçok temsil, uygulama ve bunlarla ilgili araç ve mekân bulunmaktadır. “Somut olmayan kültürel miras, toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler -ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar- anlamına gelir” (UNESCO, 2003, s. 2).

Bu noktada önem arz eden bir kavram olarak katılım konu edilmelidir. Kültürel mirasın korunmasında katılım denince topluluk, grup ve bireyler ile onların temsilcileri olan STK’lar başta olmak üzere, üniversiteler, özel kuruluşlar, araştırma enstitüleri, belediyeler, müzeler, kamu kurumları, medya gibi oluşumlar akla gelmektedir (Yıldız, 2022, s. 11). Diğerkâmlık örneği olan STK’lar ve benzer faaliyetler yürüten Türkiye’deki kurum ve kuruluşların imkân ve kabiliyetleri incelendiğinde hem bireysel hem de topluluk katılımının önemli bir unsur olduğu görülecektir.

STK alanında en yaygın ve güçlü kurumlar vakıflardır. Yardımlaşma üzerine kurulan vakıflar, Türk toplumunun diğerkâmlık temsilinin mekân ve araçları bu tanımlamada karşılık bulabilmektedir. Türk diğerkâmlığının somut örneği sadaka taşları, yitik taşları, kervansaraylar, bedestenler ve diğer canlıları düşünen vakıflar yakın geçmişte kavramlaşan diğerkâmlığın bir Türk hasleti olarak yüzyıllardır var olan bir davranış biçiminin ve toplumsal katılımın da somutlaşmış örnekleridir. Bu davranış biçimine uygun şekilde geçmişten günümüze sosyal dayanışma, yardımlaşma için birçok uygulama hayatın içinde kendine yer bulmuş olup toplumsal fayda ve yardım amacıyla farklı farklı birçok vakıf kurulmuştur. Bugün çağın gerekliliklerine göre değişimlerle güncellenmiş olmakla birlikte hâlâ varlığını sürdüren ve bazıları da tarihe birlikte geçmişte kalan ancak kültürünü başka yapılara devreden vakıflar vardır. Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) tarafından yayınlanan eserlerdeki vakıflardan bazıları şunlardır:

Hastalara İlaç Yapan Vakıf, Hastalara Evinde Bakım Hizmeti Sunan Vakıf, Kadın Sığınma Evi Vakfı, Çiftçilere Tarım Aletleri Temin Eden Vakıf, Sıcak Pide Dağıtan Vakıf, Deniz Kazazedelerine Yardım Eden Vakıf, Fakirlerin Vergisini Ödeyen Vakıf, Öğrencilere Burs Veren Vakıf, Tohum Saklayan Vakıf, Misafirhane Yapan Vakıf, Öğrencilere Giysi ve Kırtasiye Yardımı Yapan Vakıf, Yetimlere Elbise Alan Vakıf, Doğal Afetleri Önleme Çalışmaları Yapan Vakıf, Çevreyi Güzelleştiren Vakıf, Su Kuyusu Açtıran Vakıf, Öksüz ve Yetim Çocukları Barındıran Vakıf, Muhtaçlara Aşevi Vakfı, Fakirlere Temizlik ve Gıda Maddeleri Alan Vakıf, Âmâlara Hizmet Eden Vakıf, Garipler İçin Hastane Kuran Vakıf, Afet Sonrası Onarım ve Bakım Yapan Vakıf, Güvercinhane Yaptıran Vakıf, Parasızlıktan Okuyamayan Çocuklara Eğitim Veren Vakıf, Leylekleri Koruyan Vakıf, Göl Temizleyen Vakıf, Tarihî Eserlerin İç Tasarım ve Temizliğine Özen Gösteren Vakıf, Tarım Alanlarını Islah Eden Vakıf, Fakr u Zarurete Düşenlere Yardım Vakfı, Tarihî Eserleri Koruyan Vakıf, Şifahane Yaptıran Vakıf, Hayvan ve Tohum Islah Eden Vakıf (VGM 2022).

UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinde (2003) “Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM)” tanımının içine şunlar dâhil edilmiştir: toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar. Vakıflar temsillerin, anlatımların yaşatıldığı, bilgi ve becerilerin kazandırıldığı yerler olarak varlığını sürdürmekte bu yönüyle özellikle tarihi derinliği olan mekânlar kapsamına girenler kültürel mekân olarak da önem arz etmektedir. SOKÜM’ün tanımına konu olan bütün bileşenleri somutlamak için ahilikten aldığı vakıf kültürü anlayışı ile varlığını sürdüren yâren/yâran kültürü önemli bir örnektir. Orta Asya’dan kalma Türk Kültür izlerini de taşıyan temeli Ahilik müessesine dayanan ve yâren evleri ile kültürel bir mekân olarak da öne çıkan bu yapı şu ifadelerle nitelendirilmiştir:

“Misafirperverlik, cömertlik, cesaret, kahramanlık, yiğitlik, yardımlaşma ve dayanışma, birlik ve beraberlik, sevgi ve saygı, istikrar, düzeni bozacak davranışlardan uzak durma, merhamet, diğerkâm olma ve tevazu Yâran’ın beslendiği ana kaynaklardır. Bu değerler Türk Kültürünün sembolleridir. Bu açıdan Çankırı Yâran Kültürü; Türk Kültürünün simgesi olmuştur. Dolayısıyla Yâran; Milli Kültür simgesidir diyebiliriz. Yâran; eğlence, dinlenme, yardımlaşma, eğitim, toplumsal dayanışma, güzel sanatlar, musiki, edebiyat, gibi yönleriyle gerçek bir kültürel

öğeler bileşimidir. Çok boyutludur.” (Yâran, 2023). Tanımlamalara göre yâren kültürü “katılım” açısından da önem arz eder. Çünkü bu kültür mekân ve ritüelleriyle yaşayan bir kültürel mirastır. Bu miras katılımı ile sürekliliğini korumaktadır. SOKÜM’ün de temelinde yer alan katılım bu ve benzeri yapıların önemini artırmaktadır. Yıldız (2020, s. 1) pek çok araştırmacının da belirttiği gibi Sözleşme insan odaklıdır ve bu nedenle SOKÜM’ün korunmasında, topluluk, grup ve bireyler ile Sivil Toplum Kuruluşlarının rolü irdelenmeyi gerektirir diyerek bu konuya dikkat çekmektedir. Nitekim Somut Olmayan Mirasın Korunmasına İlişkin Sözleşmenin Uygulanmasına Yönelik Operasyonel Direktifler ile ilgili 9. Sürümdeki şu ifadeler yârenlik, yâren evi gibi sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin korunup sürdürülmesinin önemine işaret etmektedir:

“Taraflar Devlet, somut olmayan kültürel mirasın, özellikle Sözleşme'nin 14. Maddesinde atıfta bulunulanların daha fazla tanınmasını, bunlara saygı gösterilmesini ve geliştirilmesini sağlamak için ulusal düzeyde alınan yasal, düzenleyici ve diğer önlemler hakkında rapor verir:

- (a) eğitim, bilinçlendirme ve bilgilendirme programları;
- (b) ilgili topluluklar ve gruplar içindeki eğitim ve öğretim programları;
- (c) somut olmayan kültürel mirasın korunması için kapasite geliştirme faaliyetleri;
- (d) bilginin iletilmesinin resmi olmayan yolları;
- (e) doğal alanların ve hafıza yerlerinin korunması için eğitim.” (Operational Directives, 2022).

Yârenlikten hareketle katılımın ön planda olduğu sivil toplum kuruluşlarının sadece korunması değil topluma açılımını sağlayarak katılımı kuvvetlendirmesi amacıyla eğitimler verilmesi, duyurulması ve mekânların korunması gerektiği anlaşılmaktadır. Kolektif bilinç ürünü olmaları ve kültürel miras niteliği taşımaları bakımından bu tür sivil toplum kuruluşları Türk toplum hayatında diğerkâmlığın ne boyutta olduğunu göstermek adına önem arz etmektedir çünkü bu vakıflar kolektif bilinci oluşturan temel değerlerin yansımalarını da taşımaktadır. Tarihteki bu vakıflar bugün kurumsal yapılar altında birleştirilmiş ve Türk halkının diğerkâmlığının somut örneklerini oluşturmuştur. Dolayısıyla diğerkâmlığın Türkler için kadim bir gelenek, sosyokültürel bir miras ve önemli bir haslet olduğu bu bilgiler ile pekiştirilebilir. Adı geçen bu vakıflar bugünde devlet, STK ve özel kuruluşlar üzerinden faaliyetlerini yürütmektedir. Nitekim son yıllarda artan insani krizlere çözüm sunabilmek için elinden geleni yapan Türkiye Cumhuriyeti (TCCB, 2019), Millî gelir oranına göre yapılan hesaplamayla dünyanın en çok yardım yapan ülkesi olmuştur. Bu tespit sosyokültürel davranışlara yönelik olarak yorumlandığında diğerkâmlığın, Türkiye Cumhuriyeti ve vatandaşları için kolektif bilincin yansıması niteliğinde bir miras savını güçlendirmekte bu da eğitimdeki önemini ve yerini pekiştirmektedir.

Diğerkâmlık Eğitiminde Vakıflar ve Kültürlerarası Etkileşim

Durkheim (1995, s. 211) toplumun ve topluma ait değerlerin ancak bireysel zihinlerde ve vasıtalarla var olabileceğini söyler ve bu toplumsallığın kuvvetlendirilmesi gerektiği görüşü ile bireylerden oluşan toplumun varlığı için bireye vurgu yapar. Ona göre bireyler üzerinde varlığını sürdüren toplumda birey tek başına bırakıldığında dağılacak olan duyguları güçlendirmek için gereken tek şey onları paylaşanları daha samimi ve

dinamik bir ilişki içinde tutmak gerektiğidir. Payot'un da (2022, s. 209) vurguladığı bu dinamik paylaşım ortamını oluşturan organizmalar toplumsal bilincin ve kültürün bir yansıması olarak Türk Toplum hayatında vakıf kültürü ile kurumsallaşmıştır. Yerel düzeydeki bu kurumsal yapılar küreselleşen dünyada uluslararası boyuta taşınmıştır. Durkheim'in sosyal dayanışma olarak ifade ettiği toplumsal davranış biçimi iletişimin artması sayesinde hız kazanan küreselleşme ile uluslararası toplumda yaşanan sorun ve krizleri daha görünür hâle getirmiştir. Böylelikle yerel kurumları ve bu kurumları oluşturan bilincin sahibi toplumları küresel düzeyde faaliyetlere yardımlara sevk etmiştir.

Sosyal hayat, sosyal dayanışmanın var olduğu yerde somut olmayan doğasına rağmen saf bir güç olarak bulunmaz ancak varlığını algılanabilir etkilerle gösterir. Nitekim sosyal hayat nerede sürerse sürsün kaçınılmaz bir biçimde şekle girme ve organize olma örgütlenme eğilimindedir bu örgütlenmeler en keskin ve istikrarlı biçimleri yasalardır (Emirbayer 2003, s. 12).

Emirbayer'in ifade ettiği gibi örgütlü toplumların oluşturduğu yasalar ve bu yasalardan güç alarak planlarını, eylemlerini organize eden kurumlar (ki bu konuda farkındalık noktasında okullara büyük rol düşer) toplumsal bilincin kültürün ve değerlerin bir yansıması olarak görülebilir. Bu noktada diğerkâmlık örneği faaliyetler sergileyen vakıfların somut olmayan kolektif bilincin somutlaşmış ve kurumsallaşmış temsilcileri olarak değerlendirilmesi gerekir. UNESCO ve SOKÜM'ün kurumsal varlığı da bu yasalara güçün somut tezahürüdür.

Diğerkâmlık bilinciyle faaliyet gösteren kurumlar, ulusal ve uluslararası toplumun kalkınması amacıyla yoğun çaba ve emek sarf etmektedir. Bu kurumların başında gelen ve kültürlerarası etkileşim için önemli adımlar atan, toplumlar arasında köprüler kurarak kapı aralayıcı olan vakıfların faaliyetleri Türkiye'nin diğerkâmlığını yansıtan, kolektif bilincin yansı sıra yumuşak gücünün önemli bir temsilcisi ve icracısı olması bakımından ele alınmıştır.

Türk kolektif bilincinin ürünü ve taşıyıcısı olan vakıflar doğrudan toplum veya devlet üzerinden desteklenen kurum ve kuruluşlardır. Bu kuruluşlar ister devlet destekli ister özel teşebbüslerle kurulmuş olsun temelde sosyal kaygı ve hedeflerle hareket etmektedir. Küreselleşme ile birlikte uluslararası hareketliliğin arttığı günümüzde bu kurumların faaliyetleri de ulusal sınırları aşmıştır. Bu durum söz konusu kurumların faaliyetlerini diplomasiden özellikle kültürel diplomasiden etkilenir hâle getirmekle birlikte bu kültürel diplomasi hareketlerini etkiler boyuta da erişmiştir. Küresel kriz ve sorunlarda aktif rol olan vakıf kültürünün güncel kurumları diğerkâmlık örneği faaliyetleri sergilemişler, ulusal ve küresel politikalarda önemli bir yer tutmuşlardır. Nitekim (Karahana ve Abbas, 2022, s. 2) Türkiye'nin Soğuk Savaş sonrasında dış politikasında birtakım değişikliklere gittiğini bu anlamda daha ziyade dış yardımlar ve kültürel diplomasiyi tercih ettiğini belirtmesi anlamlıdır. Uluslararası etkileşimi, Türk kolektif bilincinin uluslararası arenaya taşınmasını sağlayan kurum ve kuruluşlara yakından incelendiğinde diğerkâmlık örneği faaliyetlerin odağında şunlar yer almaktadır:

- yoksulluk ve açlıkla mücadele etmek,
- toplumsal kalkınmaya destek olmak,
- toplumun afetlere karşı direncini artırmak

- yaşam kalitesini artırmak,
- eğitime destek için eğitim kurumları kurmak ve geliştirmek,
- göç mağduru insanlara destek olmak,
- daha yaşanabilir bir çevre için çalışmak.

Vakıflar, toplumsal dayanıklılığı artırmaya yönelik destekleri ile yoksulluk ve açlık sorunu yaşayanlar, göç mağdurları, afetzedeler, sağlık sorunları olanlar, mücadele imkânı olmayanlar ve eğitim imkânlarından mahrum kalanlara verdikleri desteklerle sosyal tabakalar arası geçişkenliği sağlamaları açısından korunması ve desteklenmesi gereken kurumlardır. Paylaşımında bulunan ve bundan yararlananı kültürlenmesi, bu sayede döngüsel sürekliliği sağlamaları açısından önem arz eden vakıflar kültürlerarası etkileşimde de önemli bir yere sahiptir. Sadece ulusal değil küresel çapta; gıda yardımı, nakdi yardım, giysi, barınma yardımı, konserve ikramı, afet sonrası sosyal yardım, doğum ve emeklilik yardımları; burs ve nakdi yardım, kırtasiye yardımı, kütüphane kurma, özel eğitim sınıfı donatma, okul tadilatı, sınıf tefrişatı, bilgisayar desteği, uzaktan eğitime destek, engelsiz sınıf ve kütüphane oluşturma, anaokulu inşa etme gibi faaliyetler yürüten vakıflar Türk toplum bilincinin, değerlerinin somutlayıcısı niteliğindedir. Türk kolektif bilincinin ürünü olan vakıflar; fidan dikiminden, hayvanları beslemeye, kıyafetlerin geri dönüşümünden, sosyal aktivitelerle çocuk ve toplumun desteklenmesine, eğitime ve sağlığa varıncaya kadar çok yönlü faaliyetleri ile tarihteki vakıfların görevlerinin birçoğunu çatısı altında toplamıştır.

Babula'ya (2013, s. 146) göre yalnızca örgütsel sistemleri oluşturan insanlar bu tür sistemler için hedefler oluşturabilir, ancak sistemin kendisi amacını aşamaz çünkü bunu yapacak bilişsel yeteneğe sahip değildir. Özetle canlı organizasyon sistemleri, insandan oluşsa da insan dışıdır ve onlar için belirlediğimiz mekanik kurallara göre çalışmalıdır. Bunlar, insanın özgecil durumuna hizmet eden bir araçtır ve bu nedenle, kendi sürekli psikolojik ilerlememizi karşılamak için sürekli olarak iyileştirilmesi gereken devam eden bir çalışmadır. Buna göre vakıfların yürüttüğü faaliyetler örgütsel sistemleri oluşturan insanların kolektif bilincindeki gelişmişliğin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Başka milletlerin, ülkelerin sorunlarını çözmek için planlı ve kapsamlı çalışmalar yürüten bu vakıflar, Türk toplum belleğindeki vakıf ve yardımlaşma kültürünün kurumsallaşmış bir tezahürüdür. Durkheim'ın yaklaşımı ile açıklanırsa kolektif bilinçle sürekliliği sağlanan yardımlaşma geleneğinin gelişmiş bir toplum olan Türk toplumundaki iş bölümünde örgütlenmiş icra organlarıdır.

“Sivil toplumun küreselleştiğini öne sürmek, sivil toplum kavramının yeniden canlanmasını anlamada kullanılan ulusal düzeydeki analizin geçerliliğini kaybettiği anlamına gelmemektedir. Aksine, sivil toplumdan küresel bağlamda bahsetmek, sivil toplumun son zamanlardaki hareket alanının ve aktivitelerinin artık ulusal olarak değil de giderek daha bölgesel ve küresel hâle geldiğini öne sürmektir.” (Keyman, 2006, s. 16). Türkiye Cumhuriyetinin diğerkâmlık örneği faaliyetleri de sadece ulusal çapta ve STK'larla yürütülmektedir. Yeri geldiğinde STK'ların yanı sıra Millî Savunma Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı ve bu kurumların ilgili alt birimleri de rol alabilmektedir. Bu durum vakıflar üzerinden somutlaşan diğerkâmlık üzerinden ele alınan kolektif bilincin toplum ve devletin temel yapı taşlarında yer aldığını göstermektedir. Diğerkâmlık örneği niteliğindeki

faaliyetler sadece Türk kamuoyunun değil diğer ülkelerde dikkatini çekmektedir ki tam bu noktada kültürlerarası etkileşimin olduğu da ispatlanmaktadır. Alman medya kuruluşu DW(2020), yayınlamış olduğu haberle Türkiye'nin Covid-19 kapsamındaki yardımları görselleştirerek sunmuştur.

Deutch Welle (2020).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Diğerkâmlık kavramının Türkçe karşılığı ve Türk literatüründeki yeri incelenmiş ve kavram çeşitliliğinin karışıklık oluşturmaya müsait olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada yabancı kavramların doğrudan alınması, öz Türkçe ile karşılaşması ve dilimize döneminin etkin yabancı dilleri olan Arapça ve Farsça'dan geçen karşılıkların kullanılması gibi çeşitli yaklaşım farklılıklarının söz konusu kavram karışıklığını oluşturduğu görülmüştür. Bu çeşitlilik içerisinde Türkçe alanyazında ağırlıklı olarak özgecilik ve diğerkâmlık kavramlarının kullanıldığı tespit edilmiştir.

Diğerkâmlığın sadece tasavvuf edebiyatındaki metafordan ziyade toplumdan edebiyata aktarılan bir kolektif bilinç ürünü olarak ele alınması gerektiği anlaşılmıştır. Diğerkâmlık kavramı, vakıf kültürü ve kültürel etkileşim yönüyle ele alınarak ilgili kurumların faaliyetleri incelendiğinde toplumların ihtiyaçlarına ve zamanın ruhuna uygun biçimde Türk toplumunun ve kolektif bilincini yansıtacak şekilde üzerlerine düşen faaliyetleri yürüterek toplumsal iş bölümünde ödevlerini yerine getirdiği görülmektedir. Yârenlik üzerinden değinilen bu kolektif bilincin korunup aktarılmasında ritüeller kadar mekânların da korunmasının gerekliliği SOKÜM üzerinden vurgulanmıştır.

Kolektif bilinç her zaman kendini görünür kılmak için kendine mecralar oluşturmuştur. Bu mecraların başında vakıflar ve benzer sisteme sahip ahilik, yarenlik gibi teşkilatlanmalar geldiği anlaşılmaktadır. Kökleri tarihin derinliklerinde olan kuruluşların, diğerkâmlığın kolektif bilinçten toplumsal iş bölümüne geçildiği noktada önemli bir yerinin olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü yapı ve faaliyetleri, işlevleri analitik biçimde ele alındığında VGM'nin (2022) tarihten örneklerle sunduğu vakıfların faaliyetlerinin bugün de uzmanlaşmış yansımalarını görmenin mümkün olduğu anlaşılmıştır. Buradan hareketle toplumların oluşturduğu; oluşturulduğu toplumun gelişim ve sürekliliğini sağlayan vakıfların, kolektif bilinç ürünü olduğu anlaşılmıştır. Somut özellikle de somut olmayan kültürel mirasların toplumsal ve küresel değişimlerle isim, şekil değişikliklerine uğrasa da özünü koruyarak varlığını koruduğu anlaşılmıştır. Bu noktada katılımın artırılması ve desteklenmesinin önemi vurgulanmış ve bu noktada eğitim kurumlarına dolayısıyla öğretim programları ve öğretmenlere önemli roller düştüğü anlaşılmıştır.

Vakıfların, Türk toplum belleğinin ve diğerkâmlık örneği davranışlarının sürekliliğini sağlar nitelikte yürüttüğü çalışmaların ulusal ve uluslararası kamuoyunda önem arz ettiği anlaşılmıştır. Bu yönüyle kültürel miras olarak addedilen diğerkâmlığın Durkheim'ın tanımındaki ayırtırmaya göre gelişmiş bir toplum olarak Türkiye'de kurumsal düzeyde temsil edildiği kanaati oluşmuştur. Bu kurumların faaliyetlerinin UNESCO'nun (2003) bildirisinde de vurgulandığı üzere küreselleşme ve sosyal değişim süreçlerinin, topluluklar arasında diyalogu yenileme koşullarını oluşturması, insanlığın somut olmayan kültürel mirasının korunması konusunda evrensel istenç ile bir ortak kaygının varlığının farkında olmayı sağlaması, toplulukların, grupların ve bazı durumlarda bireylerin somut olmayan kültürel mirasın üretimi, korunması, bakımı ve yeniden yaratılmasına destek olması ile kültürel çeşitliliği ve insan yaratıcılığını zenginleştirilmesi bakımından ulusal ve uluslararası düzeyde önem arz ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Çünkü diğerkâmlık örneği kurum ve kuruluşlar 'insanlık', 'ayrım gözetmemek', 'tarafsızlık', 'bağımsızlık', 'hayır işleme', 'birlik', 'evrensellik'; 'dostluk', 'kardeşlik', 'paylaşma', 'iş birliği', 'barış kuşağı oluşturma' kavramları ile hareket etmektedir. Türk kolektif bilincinin yansıması niteliğindeki diğerkâmlığın vakıflar üzerinden uluslararası alana yansıdığı anlaşılmıştır. Türkiye'nin insani yardım noktasında 2019 yılında dünyanın en çok yardım yapan ülkesi olması da bu savı kuvvetlendirmektedir.

ÖNERİLER

Türk toplumundaki değerlerin temsilcisi olan vakıfların ve benzer kuruluşların faaliyetlerinin hem daha net açıklanabilmesi hem de gelecek nesillere aktarılabilmesi amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı ile Türkiye'de; Dış İşleri Bakanlığı, Kültür Diplomasisi Başkanlığı ile de yurt dışında tanıtım ve görünürlüğün, özellikle kültürlerarası etkileşimin artırılması gerektiği düşünülmektedir. Bu sayede kolektif bilincin sürekliliği sağlanırken evrensel değerlerle harmanlanması ve sürekli gelişiminin sağlanabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda kamu diplomasisi faaliyeti yürüten bu kurumların kültürel diplomasi ve eğitim diplomasisi faaliyetlerini dolayısıyla ilgili kurumları desteklerken buralardan güç kazanır bir yapıya bürünmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Disiplinlere, branşlara ayrılan bilim dallarında, disiplinler arası çalışmalarla daha fazla kazanım elde edileceği öngörülmektedir. Nitekim kolektif bilinç, kültürlerarası etkileşim vb. kavramlar; halk bilimi, eğitim, uluslararası ilişkiler, dil ve kültür çalışmaları, sosyoloji, antropoloji, psikoloji bilimleri bakımından da önem arz eden ortak

konulardan biridir. Bu disiplinlerdeki uzman ve akademisyenlerin bir araya gelerek kurumlarla iş birliği içinde disiplinler arası çalışmalar yapması gerektiği ve yapılması hâlinde çok yönlü faydalar sağlayarak uyum ve koordinasyona süreçlerini de olumlu etkileyeceği ön görülmektedir.

Ülkeler, eğitim kurumlarında ulusal ve evrensel gereklilikleri gözeterek toplumun ve dünyanın ihtiyaçlarını karşılayabilecek donanımda, çağdaş ve kültürlü bireyler yetiştirmek için çaba harcarlar. Bir diğer amaç ise kolektif bilincin sürekliliğini sağlamaktır. Eğitim ailede başlar sözünün temelinde de bu vardır. Eğitim kurumlarındaki çabaların araçları ise eğitim-öğretim programları, bunlardan hareketle şekillendirilen, hazırlanan ders kitapları ve öğretmenlerdir. Dolayısıyla çalışmanın odağındaki kolektif bilinç eğitimi ve diğerkâmlık özel olarak işlenmelidir. Hâlihazırda var olan eğitim araçları (ders kitapları başta olmak üzere) bu odak ekseninde incelenmeli ve tespitler ışığında hareket edilmelidir. Bunu için alanyazında gerekli çalışmaların yapılması sağlanmalıdır. Çalışmalarda güncel ihtiyaçlar da gözetilerek kültürlerarası etkileşim ve hoş görünün toplumsal uyumun da gözetilerek özel amaçlı biçimde ele alınması gerekmektedir. Bunun için disiplinler arası çalışmalar yapılabilir.

Etik Metni

Bu çalışmada dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiğine ve dergi etik kurallarına uyulmuştur. Yazı ile ilgili doğabilecek ihlaller yazarın sorumluluğundadır. “Kolektif Bilinç Eğitiminde Diğerkâmlık ve Vakıf Kültürünün Kültürlerarası Etkileşimdeki İşlevi” başlıklı çalışmada insan ve hayvanlar üzerinde etik kurul kararı gerektiren klinik ve deneysel çalışmalar için ayrı ayrı etik kurul onayı alınmasını gerektirecek bir araştırma modeli oluşturulmadığından, kişisel veri toplanıp paylaşılmamış olup etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Yazarın katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

- Aral, A. E. (2014). *Kültür propagandasından kültürel diplomasiye: British Council'in Türkiye'deki faaliyetlerinin 1940-1950 ve 2005-2014 dönemlerinde karşılaştırmalı incelemesi*. Hacettepe Üniversitesi.
- Arı, T. (2013). *Uluslararası ilişkiler kuramları I*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Arslan, M. (2010). Kula'da eğlenerek öğreten bir sosyal kurum: yaren. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 3(6), 74-80. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mahder/issue/36318/410688>.
- Babula, M. (2013). *Motivation, altruism, personality and social psychology; the coming age of altruism*. Palgrave Macmillan.
- Britannica. (2022). *Altruism*. <https://www.britannica.com/topic/altruism-ethics>.
- Deutsch Welle. (2022). *Türkiye yurtdışında nereye, nasıl destek sağlıyor?* <https://www.dw.com/tr/covid-19-t%C3%BCrkiye-yurtd%C4%B1%C5%9F%C4%B1nda-nereye-nas%C4%B1l-destek-sa%C4%9Fl%C4%B1yor/a-53184552>.
- Durkheim, E. (1995). *The elementary forms of religious life*. Free Press.
- Durkheim, E. (2006). *Toplumsal işbölümü*. Cem Yayınevi.

- Düzgüner, S. (2019). Pro-sosyal davranışlarda diğerkâmlığın (özgecilik) tanımı ve konumu. *Bilimname*, (4), 351-373.
- Efektif Altruizm Türkiye (2021). *Efektif altruizm nedir?* <https://eaturkiye.org/sss/>.
- Emirbayer, M. (2003). *Emile Durkheim: sociologist of modernity*. Blackwell Publishing.
- Freedman, J., Sears, D., & Carlsmith, M. (1993). *Introduction to social psychology*. İmge Kitapevi.
- Kalın, İ. (2011). Soft power and public diplomacy in turkey. *Perceptions Journal of International Affairs*, 16(3), 5-23.
- Karahan, M., & Abbas, Z. (2022). Türk dış politikasında yumuşak güç kullanımı: sahra altı Afrika ülkelerinde Maarif Vakfı faaliyetleri. *R&S - Research Studies Anatolia Journal*, 5(1), 1-25.
- Keskin, U., & Tiltay, M. A. (2017). Türkçe yazında diğerkâmlık (özgecilik) yaklaşımı ve yönetim düşüncesine yansımaları. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(10), 270-287.
- Keyman, F. (2006). *Türkiye’de sivil toplumun serüveni imkânsızlıklar içinde bir vaha*. <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-08/turkiyede-sivil-toplumun-seruveni.pdf>
- Nye, J. (2004). Soft Power and American Foreign Policy. *Political Science Quarterly*, 119(2), 256.
- Oğuz, M. Ö. (2021). Halk Biliminde Koruma Yaklaşımları ve Soküm Sözleşmesi'nde Kuşaktan Kuşağa Aktarım. *Millî Folklor*, 17, 5-15. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/millifolklor/issue/66376/1007555>
- Operational Directives (2022). *Unesco*. <https://ich.unesco.org/en/directives>
- Özyurt, C. (2007). Durkheim sosyolojisinde ahlâkî kontrol sorunu. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 5(13), 95-121. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29188/312524>
- Payot, J. (2022). *İrade eğitimi*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2003). *Research methods for business students*. Financial Times/Prentice Hall.
- Snyder, R. C., & Lopez, S. J. (2007). *Positive psychology: the scientific and practical explorations of human strength*. Sage Publications.
- Karacabey, M., F. (2022). *Nitel veri toplama teknikleri*. Sedat Şen ve İbrahim Yıldırım (Ed.) *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (ss. 407-424). Nobel Yayıncılık.
- Tattersall, I. (2011). *Cooperation, Altruism, and Human Evolution: Introduction Part I*, S.W. Sussman, C.R. Cloninger (Ed.) *Origins of Altruism and Cooperation* in (11-19 ss.). Springer.
- TCBB (2022). *Türkiye, millî gelire oranla dünyada en fazla insani yardım yapan ülkedir*. <https://tccb.gov.tr/haberler/410/102167/-turkiye-mill-gelire-oranla-dunyada-en-fazla-insani-yardim-yapan-ulkedir->
- Teke, G. S. (2018). Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi listelerinde yaşayan miraslar ve sabitlenen gelenekler. *Millî Folklor Dergisi*, 120, 19-31.
- TİKA (2021). *Hakkımızda*. <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649>.
- Topbaş, O. N. (1999). *Abide şahsiyetleri ve müesseseleriyle Osmanlı*. Altınoluk Dergisi Yayınları.
- Topuz, H. (1998). *Dünyada ve Türkiye’de kültür politikaları*. Adam Yayıncılık.
- Türk Kızılay (2021). *Tarihçemiz*. <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz>.

- UNDP (2022). *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Nelerdir?*
<https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html>.
- UNESCO (2003). <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf>
- UNHCR (2023). *Türkiye'deki mülteciler ve sığınmacılar*. <https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar>
- VGM (2022). *Tarihte ilginç vakıflar*. Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.
<https://cdn.vgm.gov.tr/yayin/dergi/muhtelif/tarihteilgincvakiflar.pdf>.
- Wilson, O. E. (1975). *Sociobiology: the new synthesis*. Harvard University Press.
- YÂRAN.(2022). *Yâran*. <http://www.cankiri.gov.tr/yaran>
- Yıldız, T. (2020). *Somut olmayan kültürel miras yönetimi ve toplumsal katılım: Türkiye örneği*. Hacı Bayram Veli Üniveritesi.
- YÖKTEZ (2022). *Özgeçilik*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>